علی محمدی / ایران

ایفای نقش فعال بازارساز در بازار ارز

ورود بازارساز ارزی برای تعدیل نرخ‌ها

عرضه ۴۰۰ میلیون درهم به بازار ارز در سامانه نیما از دیروز آغاز شد و این حجم از عرضه نیاز بازار در ایام پایانی سال را تأمین کرده و منجر به کاهش قیمت‌ها در بازار می‌شود

ارز

در طی سال جاری به دلیل اجرای سیاست‌های تثبیت اقتصادی، بازار ارز روندی باثبات را تجربه کرد؛ البته در مقاطعی به دلیل عوامل برون‌زا همچون تنش‌های سیاسی منطقه یا مقاطع زمانی که به صورت تاریخی تقاضای ارز افزایش می‌یابد نرخ ارز نیز با افزایش اندک و طبیعی مواجه بود که پس از سپری شدن مدت کوتاهی مجدداً بازار ارز به ثبات خود ادامه داد. در یک ماهه منتهی به سال نو نیز به صورت تاریخی به دلیل افزایش نیازهای مختلف ارزی اعم از مسافرت‌های خارجی و واردات کالا تقاضای ارز افزایش می‌یابد. بانک مرکزی نیز در مقطع کنونی تلاش کرد تا با ایفای نقش فعال در بازار ارز، از بروز التهاب در این بازار جلوگیری کند. افزایش سهم سرانه ارز مسافری و عرضه و فروش درهم در سامانه نیما بخشی از اقدامات بانک مرکزی به منظور تأمین نیاز ارزی متقاضیان ارز در هفته گذشته بوده است. بر اساس اخبار منتشر شده ورود بازارساز با عرضه و فروش ۴۰۰ میلیون درهم در سامانه نیما از دیروز آغاز شده است. این حجم از عرضه قطعاً نیاز بازار در ایام پایانی سال را تأمین کرده و شواهد بیانگر نزولی شدن قیمت‌ها در بازار است. فعالان بازار ارز ضمن تأکید بر تأثیر خبرهای سیاسی و افزایش تقاضا در پایان سال در نوسانات کنونی بازار ارز، با توجه به تجربه ماه‌های اخیر معتقدند که نوسانات اخیر قیمت ارز دائمی نیست و با ورود بازارساز قیمت‌ها تعدیل می‌شود.

دیروز بازارساز با عرضه و فروش ۴۰۰ میلیون درهم در سامانه نیما، نیاز بازار در ایام پایانی سال را تأمین کرد. همین امر می‌تواند به تغییر مدار نرخ ارز و نزولی شدن آن کمک کند. بر همین اساس احتمال کاهش قیمت‌ها بالاست و باید منتظر واکنش بازار به عرضه‌های سنگین بازارساز باشیم.

> دیروز بازارساز با عرضه و فروش ۴۰۰ میلیون درهم در سامانه نیما، نیاز بازار در ایام پایانی سال را تأمین کرد. همین امر می‌تواند به تغییر مدار نرخ ارز و نزولی شدن آن کمک کند. بر همین اساس احتمال کاهش قیمت‌ها بالاست و باید منتظر واکنش بازار به عرضه‌های سنگین بازارساز باشیم

متغیرهای بنیادی، گواه ثبات نرخ ارز

با توجه به اینکه روند نرخ حقیقی ارز بر اساس متغیرهای بنیادی مختلفی تعیین می‌شود، بررسی مؤلفه‌های داخلی بازار ارز همچون افزایش درآمدهای ارزی دولت، افزایش صادرات کالاها و محصولات تولید داخل، دسترسی بانک مرکزی به منابع ارزی آزاد شده در کشورهای مختلف همچون کره جنوبی، عراق و لوکزامبورگ، توافقات بانکی با کشورهای منطقه، اتصال به شبکه جایگزین سوئیفت و روند مثبت شاخص‌های کلان اقتصادی گواهی تداوم روند باثبات قیمت ارز را در بازه میان‌مدت می‌دهد. بازارسازی بانک مرکزی در بازار ارز، ایفای نقش فعال سیاستگذار ارزی و اتخاذ سیاست‌های پویا و منعطف ارزی می‌تواند چشم‌اندازی از ثبات بازار ارز را ترسیم کند. ایجاد موج‌های هیجانی کاذب برخی دلالان و سفته‌بازان نیز همزمان با نوسانات مقطعی طبیعی نرخ ارز شدت می‌گیرد تا بتوانند با ایجاد مازاد تقاضا در بازار ارز منفعت کسب کنند. متقاضیان سفته‌بازی در بازار ارز به واسطه ثبات ارزی در سال ۱۴۰۲ نتوانستند عایدی از این بازار کسب کنند و به همین دلیل در مقاطعی که امکان تهییج انتظارات تورمی فراهم می‌شود، ذی‌نفعان افزایش نرخ ارز، تلاش می‌کنند تا با پمپاژ اخبار جعلی و منفی باعث ایجاد مازاد تقاضای کاذب در بازار ارز شوند.

دسترسی کامل بانک مرکزی به منابع ارزی آزادشده و افزایش کیفیت دارایی‌های خارجی بانک مرکزی، قدرت بازارسازی بانک مرکزی در بازار ارز را افزایش داده است و کنترل فرمان ارز در میردامداد تسهیل شده‌است.

افزایش عرضه درهم در بازار توسط بازارساز ارزی مصداقی بر تأیید همین گزاره است و هیچ نگرانی نسبت به تأمین و تخصیص ارز تقاضاهای رسمی ارز در کشور وجود ندارد. با توجه به دست پر بازارساز ارزی و حجم ارز قابل دسترس کافی توسط بانک مرکزی، این امکان برای سیاستگذار ارزی فراهم شد تا اقدام به ایجاد پویایی و انعطاف در فرایندهای تخصیص ارز همچون افزایش سرانه ارز مسافری کند.

برآیند کاهش نرخ رشد نقدینگی، دسترسی به منابع ارزی آزادشده، افزایش حجم صادرات و رشد درآمدهای نفتی به عنوان برخی مؤلفه‌های بنیادی تعیین‌کننده نرخ ارز، پیش‌بینی‌کننده ثبات نرخ دلار در ماه‌های پیش رو است. با توجه به اینکه از نرخ ارز به عنوان لنگر اسمی تورم یاد می‌شود، ثبات نرخ دلار موجب تداوم روند نزولی تورم و کاهش سطح انتظارات تورمی خواهد شد. اگرچه در این میان تثبیت نرخ دلار و برقراری ثبات و تعادل در بازارهای مختلف به زیان برخی سوداگرانی است که به کسب عایدی بدون زحمت در فضای تورمی اقتصاد ایران عادت کرده‌اند و تلاش می‌کنند با دمیدن در تنور انتظارات تورمی که به واسطه سیاست‌های تثبیت اقتصادی بانک مرکزی سرد شده است التهابات را به بازارهای گوناگون بازگردانند.

ساماندهی عرضه و تقاضای ارز، زمینه تداوم ثبات ارزی

وضعیت کنونی نشان می‌دهد محدودیت جدی در سمت عرضه ارز وجود ندارد و تقاضاهای رسمی بدون نارسایی تأمین می‌شود. البته یکی از علل اصلی عدم وجود نارسایی در سازکار تأمین و تخصیص ارز را می‌توان نهادسازی بانک مرکزی در انتهای سال گذشته دانست که با راه‌اندازی مرکز مبادله ارز و طلا، بستری برای ساماندهی سمت عرضه و تقاضای ارز فراهم کرد تا در ادامه با ابزارسازی‌های مناسب، مانع جهش‌های قیمتی در بازار ارز شود.

اجرای سیاست‌های تثبیت اقتصادی از اواخر سال گذشته منجر به افزایش شفافیت، تعمیق و ثبات قیمتی در بازار ارز شد و یکی از عوامل مؤثر بر کاهش سطح انتظارات تورمی در طی ۱۱ ماهه ابتدایی سال جاری ثبات نرخ ارز بوده است. با توجه به اینکه نرخ ارز نقش لنگر اسمی تورم در اقتصاد ایران را ایفا می‌کند، بانک مرکزی با هدفگذاری در کاهش نوسانات نرخ دلار، التهاب این بازار را از بین برد و موجب ایجاد آرامش در بازارهای همسو با دلار شد. تثبیت نرخ ارز در کریدوری مشخص، بر خلاف سیاست‌های میخکوب کردن نرخ ارز که در گذشته منجر به شکست سیاستی می‌شد تجربه موفقی را به ثبت رساند و همکاری بانک مرکزی با سایر دستگاه‌های دولتی در تنظیم رابطه مالی میان دولت و بانک مرکزی و تأمین ارز مورد نیاز واردات مواد اولیه، واسطه‌ای و نهایی توسط بانک مرکزی برای ساماندهی نظام تولید و تهیه اقلام و نیازهای ضروری کشور کمک شایانی به کاهش تنش‌های موجود در سازکار تخصیص ارز کرد. این اقدام روند صادرات را نیز بهبود داد.

بر اساس نظرسنجی اتاق بازرگانی از فعالان اقتصادی در بهمن‌ماه ۱۴۰۲ مشخص شد

رونق اقتصاد در قله ۹ماهه

بر اساس گزارش اتاق بازرگانی ایران، شاخص مدیران خرید اقتصاد در بهمن‌ماه امسال تحت‌تأثیر بهبود تقاضای پایان سال رشد کرده و به ۵۵٫۰۵ رسیده است. این شاخص پس از سه ماه حضور در محدوده خنثی و رکودی، به بالاترین مقدار ۹ ماهه افزایش پیدا کرده است.

شاخص مدیران خرید (PMI) که در کشورمان به همت مرکز پژوهش‌های اتاق ایران با عنوان شامخ منتشر می‌شود، در بهمن‌ماه امسال از محدوده رکود و انقباض خارج شده و روی قله ۹ ماهه ایستاده است. بر اساس گزارش دوره پنجاه‌وسوم طرح شاخص مدیران خرید اقتصاد، شاخص میزان فعالیت‌های کسب‌وکار در بهمن‌ماه (۵۷٫۰۶) ثبت شده و پس از دو ماه رکود پیاپی و کاهش، بیشترین مقدار چهار ماهه از آبان‌ماه را ثبت کرده است. در این ماه شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان (۵۸٫۱۸) نیز بیشترین میزان خود را در سری زمانی ۵۳ دوره ثبت کرده است.

نکته قابل توجه اینکه در بهمن‌ماه، شاخص قیمت خرید مواد اولیه یا لوازم خریداری شده (۶۸٫۸۰) بیشترین مقدار چهار ماه گذشته را به ثبت رسانده و همزمان شاخص موجودی محصول نهایی در انبار یا کارهای در حال تکمیل (۴۹٫۷۸) در مقایسه با ماه قبل کاهش نشان می‌دهد. این در حالی است که شاخص میزان صادرات کالا و خدمات (۴۹٫۳۶) نیز برای هشتمین ماه متوالی با کاهش روبه‌رو بوده است.

بررسی روند شامخ کل اقتصاد و همچنین شامخ صنعت در بهمن‌ماه بیانگر بهبود وضعیت اقتصاد نسبت به ماه قبل است، هرچند بخشی از رشد شامخ کل اقتصاد و بخشی قابل توجهی از رشد شامخ بخش صنعت در بهمن‌ماه مربوط به اثر تقویمی این ماه است. به عبارت دیگر به صورت تاریخی، در بهمن‌ماه به دلیل افزایش تقاضا در پایان سال، حجم فعالیت در اقتصاد در مقایسه با دی‌ماه افزایش می‌یابد. البته با حذف اثر تقویمی نیز وضعیت کل اقتصاد و بخش صنعت در بهمن‌ماه ۱۴۰۲ نسبت به دی‌ماه بهبود نسبی داشته‌است.

با وجود این روند مثبت، یافته‌های این گزارش حاکی از آن است که نوسان نرخ ارز، هزینه تأمین مواد اولیه را بالا برده و بخش تولید در زنجیره تأمین خود با مشکل مواجه شده است. همچنین در برخی از شرکت‌ها به منظور کنترل هزینه‌های بالای نهاده‌های تولید با توجه به نوسان نرخ ارز و نزدیکی به ماه رمضان، استخدام نیروی کار کاهش داشته و انتظارات بهبود در فعالیت‌های اقتصادی در اسفندماه میان کسب‌وکارها تضعیف شده‌است.

شاخص مدیران خرید ترکیبی کل اقتصاد

آخرین نظرسنجی گردآوری شده نشان می‌دهد شاخص مدیران خرید برای کل اقتصاد در بهمن‌ماه مقدار ۵۵٫۰۵ محاسبه شده و پس از سه ماه در محدوده خنثی و رکودی، شاخص برای نخستین‌بار افزایش داشته و به بالاترین مقدار ۹ ماهه اخیر از خردادماه رسیده است. با این حال با توجه به نوسان نرخ ارز و نزدیکی به ماه رمضان، تداوم این بهبود در اسفندماه میان کسب‌وکارها ضعیف شده، به طوری که شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی در بهمن‌ماه میان مؤلفه‌های اصلی کمتر از ۵۰ ثبت شده‌است.

شاخص میزان فعالیت‌های کسب‌وکار در بهمن‌ماه (۵۷٫۰۶) ثبت شده و پس از دو ماه رکود پیاپی و کاهش، بیشترین مقدار چهار ماهه از آبان‌ماه را ثبت کرده است. به دلیل نزدیک شدن به پایان سال و افزایش در تقاضای مشتریان بخصوص در برخی از فعالیت‌ها، شاخص در بهمن‌ماه بهبود داشته‌است.

شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان در بهمن‌ماه (۵۸٫۱۸) بیشترین میزان خود را در سری زمانی ۵۳ دوره ثبت کرده است. دلیل اصلی افزایش شاخص، سطح پایین تقاضا طی ماه‌های گذشته بوده که با نزدیک شدن به پایان سال، اکثر کسب‌وکارها با تقاضای بیشتری از سوی مشتریان روبه‌رو بوده‌اند در نتیجه شتاب افزایش در شاخص با سرعت بیشتری همراه بوده‌است.

شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی (۴۹٫۲۷) برای دومین ماه پیاپی کاهشی است. تقاضای ضعیف طی چند ماه پیاپی و روند افزایش قیمت مواد اولیه و نهاده‌های تولید از یک سو و تورم و فشارهای مداوم هزینه‌های زندگی از سوی دیگر، کاهش سطح استخدام نیروی کار را، هم در طرف تقاضا و هم طرف عرضه نیروی کار به همراه داشته است.

قیمت خرید مواد اولیه یا لوازم خریداری شده (۶۸٫۸۰) بیشترین مقدار چهار ماه گذشته را به ثبت رسانده است. با نوسان نرخ ارز کسب‌وکارها در زنجیره تأمین با فشارهای تورمی روبه‌رو شده‌اند، با این حال از آنجا که بخشی از مواد اولیه عرضه شده در بازار در قیمت‌های قبلی خریداری شده بود، به نظر می‌رسد اثرات تورمی نرخ ارز در صورت افزایش نرخ آن، طی ماه‌های آتی افزایش یابد.

شاخص میزان صادرات کالا و خدمات (۴۹٫۳۶) هشتمین کاهش متوالی صادرات از تیرماه را نشان می‌دهد، البته در مقایسه با ماه قبل، شرکت‌ها شدت کاهش کندتری را به ثبت رسانده‌اند.

شاخص میزان فروش کالاها یا خدمات (۵۸٫۷۲) بعد از سه ماه کاهش پیاپی در بهمن‌ماه افزایش داشته و به بیشترین مقدار ۹ ماه اخیر رسیده است. به دلیل افزایش تقاضای داخلی در پایان سال، فروش داخلی بویژه در بخش صنعت، خدمات و کشاورزی افزایش داشته‌است.

شاخص انتظارات در ارتباط با میزان فعالیت‌های اقتصادی در ماه آینده (۵۶٫۵۹) به پایین‌ترین حد سه ماه گذشته رسیده است. کسب‌وکارها به دلیل نگرانی‌های ناشی از نوسان نرخ ارز و تأثیر آن بر اختلال در زنجیره تأمین نهاده‌ها و شروع ماه رمضان، برخلاف روند سال‌های گذشته که انتظارات خوشبینانه‌تری برای اسفندماه وجود داشته‌است، پیش‌بینی نسبتاً ضعیف‌تری برای ماه پایانی سال ۱۴۰۲ برای افزایش فعالیت کسب‌وکار خود داشته‌اند.

شاخص مدیران خرید در بخش صنعت

براساس یافته‌های به دست آمده از بنگاه‌های بخش صنعت، شاخص مدیران خرید صنعت در بهمن‌ماه با ثبت عدد ۵۶٫۹۵ بالاترین مقدار ۹ ماه اخیر را از خردادماه به ثبت رسانده است. در بهمن‌ماه همه مؤلفه‌های اصلی، بیشتر از ۵۰ گزارش شده‌اند و در میان فعالیت‌های بخش صنعت نیز همانند ماه قبل شاخص صنعت پوشاک و چرم کاهشی بوده و کمترین میزان شامخ کل را میان سایر فعالیت‌ها داشته‌است.

مطابق روال هر سال به دلیل نزدیک شدن به پایان سال، تقاضا بهبود داشته و شاخص میزان سفارشات مشتریان در بهمن‌ماه (۶۱٫۲۵) بیشترین مقدار ۹ ماه اخیر را از خردادماه به ثبت رسانده که این افزایش تقاضا، افزایش میزان تولید بخش صنعت (۵۷٫۰۷) را به دنبال داشته به طوری که تولید هم بیشترین مقدار ۹ ماه را از خردادماه ثبت کرده است.

شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی (۵۰٫۴۸) اگرچه بعد از ۲ ماه کاهش متوالی نسبت به ماه قبل بهتر شده، اما در اکثر فعالیت‌ها کاهشی یا در محدوده مقدار ۵۰ قرار دارد. این در حالی است که به‌رغم بهبود تقاضا در بهمن‌ماه، میزان استخدام همچنان مانند ماه قبل است. به نظر می‌رسد با توجه به افزایش نرخ ارز، امکان تأمین مواد اولیه برای برخی از شرکت‌ها دشوار باشد، همچنین تقاضای ضعیف طی چند ماه متوالی، کاهش تولید را نیز به دنبال داشته، شرکت‌ها برای کنترل هزینه‌های تولید از میزان نیروی کار خود کاسته‌اند و از طرفی تورم و مشکلات معیشتی باعث عدم تمایل به اشتغال نیروی کار شده است.

در بهمن‌ماه اگرچه افزایش نرخ ارز زنجیره تأمین مواد اولیه را تحت‌تأثیر قرار داده و همچنان تولیدکنندگان در تأمین مواد اولیه مورد نیاز خود با مشکل روبه‌رو هستند، اما شاخص موجودی مواد اولیه خریداری شده (۵۲٫۰۹) برای نخستین‌بار پس از هشت ماه کاهش، بیشتر از مقدار ۵۰ قرار گرفته است، درعین حال به‌رغم افزایش شاخص، موجودی در بیش از نیمی از فعالیت‌ها کمتر یا در محدوده ۵۰ قرار دارد.

شاخص موجودی محصول نهایی در انبار (۵۰٫۲۴) کمترین میزان ۱۰ ماه را داشته است. در بهمن‌ماه میزان سفارشات جدید مشتریان بیشتر از میزان تولید بوده و تولیدکنندگان برای جبران افزایش تقاضا و سفارشات از موجودی انبار خود کاسته‌اند.

شاخص میزان صادرات کالا (۵۱٫۲۴) بعد از ۷ ماه کاهش متوالی، در بهمن‌ماه به میزان جزئی افزایش داشته اما همچنان سیاست‌های مربوط به الزام رفع تعهد ارزی بانک مرکزی و عدم حمایت از صادرات باعث شده است توان صادراتی بسیاری از صنایع در سطوح پایین قرار داشته باشد و همچنان در بسیاری از فعالیت‌ها صادرات به‌صرفه نباشد.

با افزایش نرخ ارز، شاخص قیمت خرید مواد اولیه (۷۴٫۵۳) بیشترین نرخ در ۹ ماه گذشته را از خردادماه به ثبت رسانده است. بار دیگر فشارهای تورمی و افزایش قیمت نهاده‌ها، فشار هزینه را در سمت عرضه تحمیل کرده است. در چنین شرایطی برای جبران هزینه‌های تولید، تورم قیمت فروش نیز شتاب گرفت و به این ترتیب شاخص قیمت فروش محصولات (۵۵٫۰۷) به بیشترین مقدار ۹ ماه اخیر از خردادماه رسید.

در بهمن‌ماه شاخص میزان فروش محصولات (۵۹٫۹۴) شرکت‌های صنعتی در مقایسه با ماه قبل افزایش و بهبود داشته و شاخص برای دومین ماه پیاپی افزایشی شده است. البته همچنان برخی از فعالیت‌های صنعتی مانند صنایع فرآورده‌های نفت و گاز با کاهش در فروش روبه‌رو بوده‌اند. این افزایش ناشی از افزایش سفارشات داخلی و افزایش جزئی در فروش صادراتی بوده است.

مشکلات اصلی از دید برخی از فعالان اقتصادی در بهمن‌ماه ۱۴۰۲

- به دلیل بالا رفتن نرخ ارز، تأمین مواد اولیه برای تولیدکنندگان بسیار دشوار شده‌است.
- افزایش نرخ ارز در بالا رفتن قیمت مواد اولیه تأثیرگذار بوده‌است.
- با توجه به افزایش نرخ ارز، برخی از فعالان اقتصادی پیش‌بینی می‌کنند شرایط در اسفند و فروردین‌ماه به سمت بدتر و عمیق‌تر شدن رکود می‌رود.
- با توجه به کمبود نقدینگی در بازار، بسیاری از تولیدکنندگان درخواست ارائه تسهیلات بانکی برای ادامه فعالیت دارند که متأسفانه تخصیص تسهیلات انجام نمی‌شود.
- قطعی گاز، برخی از صنایع را تعطیل کرده است.